

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

Vliv věku rodičů na východu dítěte
How Age Group of Parents Affects Upbringing of Child

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jana Poláčková

Autor práce: Tereza Holomková

Praha 2023

Chtěla bych tímto vyjádřit své upřímné poděkování všem lidem, kteří mi byli oporou a pomohli mi při vypracování mé bakalářské práce. Velké díky patří mým rodičům, kteří mi poskytli nezištnou podporu, trpělivost a motivaci po celou dobu psaní. Děkuji své vedoucí práce paní Mgr. Janě Poláčkové za cenné rady, odborné konzultace a diskuze, které mi pomohly rozšířit své obzory v tématu mé práce. Ráda bych poděkovala také svému příteli za podporu a povzbuzování v průběhu psaní práce.

Chtěla bych poděkovat mému úžasnému synovi, který velice odlehčoval momenty během psaní práce. Byl mou největší motivací práci dokončit.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

30. dubna Praha 2023

Podpis:

ANOTACE

Práce se skládá z teoretické a praktické části.

Teoretická část je zabývá výchovou, časným rodičovstvím a odkládání rodičovství na pozdější věk. Zabývá se otázkou rodiny, co je to rodina, představuje jednotlivé funkce rodiny. Dále samozřejmě výchovu.

Praktická část se skládá ze dvou částí. První část je kvalitativní. Výzkum proběhl formou rozhovoru s pěti rodinami, kde jsem zvolila záměrně různé typy rodin. Druhá část praktické části je postavena na kvantitativním výzkumu, který proběhl formou dotazníku. Tento výzkum měl zajistit postoje a názory, které mají lidé na rodičovství, výchovu a přípravu na rodičovství. Také měl za úkol zjistit, zda jsou shodné statistické údaje v teoretické části shodné s výzkumem.

Klíčová slova: výchova, rodina, rodičovství, děti, socializace, věkový rozdíl

ANOTATION

The work consists of theoretical and practical part. The theoretical part deals with education, early parenthood to later age, as well as a family, and the individual functions of the family. The practical part consists of two parts. The first part is in the form of qualitative research. The research was conducted through interviews with families, intentionally selecting different types of families. The second part is quantitative research, which was carried out in the form of a questionnaire. This research aimed to gather attitudes and options that people have about parenting, education and preparation for parenthood. Additionally it aimed to determine whether there is consistency between the statistical data from theoretical part and the research.

Keywords: family, upbringing, parenthood, age, socialization

OBSAH

ÚVOD	6
1 RODINA	8
1.1. Rodina v minulosti.....	9
1.2. Rodina současnosti.....	11
1.3. Funkce rodiny	12
1.3.1. Biologicko – reprodukční funkce.....	12
1.3.2. Ekonomicko – zabezpečovací funkce.....	12
1.3.3. Emocionální funkce.....	13
1.3.4. Výchovná funkce.....	13
1.3.5. Sociální funkce	13
2 FAKTORY, KTERÉ OVLIVŇUJÍ RODINNÉ PROSTŘEDÍ	14
3 PORUCHY FUNKCÍ RODINY	16
4 SOCIALIZACE	17
4.1. Etapy socializace.....	17
4.1.1. Primární socializace.....	17
4.1.2. Sekundární socializace.....	18
4.1.3. Moderní svět a socializace.....	18
5 RODIČOVSTVÍ	20
5.1. Role matky.....	21
5.2. Role otce.....	21
5.3. Rizikový rodič.....	21
5.4. Rané rodičovství	21
5.5. Odložené rodičovství.....	22
5.6. Motivace k rodičovství	22
5.7. Lidská potřeba.....	23
5.8. Psychická potřeba.....	23
6 DYSFUNKČNÍ RODINA.....	25
6.1. Dysfunkční rodina x Rodičovství	25
6.2. Rozvod.....	26
6.3. Dítě a rozvod.....	26
6.4. Konsenzuální rozvod.....	27
6.5. Sporný rozvod.....	27
6.6. Ztížený rozvod.....	27

7	VÝCHOVA.....	29
7.1.	<i>Styly výchovy</i>	29
7.2.	<i>Styly výchovy v rodině.....</i>	30
7.3.	<i>Problematické typy výchovy</i>	30
7.4.	<i>Rodinná výchova – nástroje.....</i>	31
8	POSTOJ RODIČŮ K DÍTĚTE	32
	PRAKTICKÁ ČÁST	34
	<i>Část 1.</i>	36
	<i>Část 2.</i>	42
	ZÁVĚR.....	51
	SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ.....	52
	PŘÍLOHY.....	55

ÚVOD

Pro svou práci jsem si vybrala téma Vliv věku rodičů na výchovu dítěte, protože se mnou toto téma se mnou velice rezonuje.

Cílem této bakalářské práce je zkoumat vliv věku rodičů na výchovu dítěte a analyzovat jaký vliv mohou mít různé aspekty věku rodičů na výchovu. Toto téma získává v poslední době stále větší pozornost, protože v dnešní společnosti se setkáváme s mnoha různými uspořádáními rodin a otázkou, která se často vynořuje je, zda rodiči v mladším nebo starším věku mohou být adekvátními vychovateli pro své děti.

Práce bude zaměřena na literární rešerše a následné zpracování výzkumu jehož cílem je porovnat výchovu dětí, různých věkových kategorií rodičů. Analýzy budou zpracovány na základě rozhovorů s rodiči a dětmi. Výsledky budou analyzovány a budou diskutovány jejich přínosy pro praktický život.

V této práci budu vycházet z literárních zdrojů, které se zaměřují na výchovu a rodinu. Cílem této práce bude přenést nový pohled na vztah mezi věkem rodičů a výchovu dítěte a pomoci tak k lepšímu porozumění této problematice naší společnosti.

Dnešní doba přináší mnoho nových výzev a možností, avšak také více tlaků a nároků na jednotlivce. To vede k tomu, že někteří lidé často rodičovství odkládají na pozdější věk. Hledají jistotu v kariéře, finanční stabilizaci či partnerství a plánování rodiny si nechávají, jako další krok v životě.

Taková postup však může také mít svá úskalí. Rytmus biologických hodin totiž také nezastavíme a s přibývajícím věkem se zvyšuje riziko neplodnosti a dalších komplikací během těhotenství a porodu. Kromě toho se může stát, že nám rodičovská role nebude vyhovovat tolik, jak jsme si na začátku představovali.

Proto je také důležité nalézt rovnováhu mezi svými cíli a potřebami a rozhodnout se, kdy je pro nás ten správný čas na založení rodiny. Ať se pak rozhodneme pro rodičovství v mladším nebo

pozdějším věku, je důležité si uvědomit zodpovědnost a důležitost této role pro naše vlastní i pro blaho budoucí generace.

1 RODINA

Rodina je skupina lidí, kteří ovlivňují člověka už od narození. Mezi rodinnými členy se vytvářejí velká citová pouta. Díky fungující rodině se uspokojují základní potřeby, jako je pocit jistoty, potřeba bezpečí, citové zázemí, rozvoj osobnosti, potřeba společenského uznání a uplatnění a potřeba otevřené budoucnosti. Rodina nás také spojuje s okolním světem, ale zároveň nás před ním chrání.¹

Psychologie definuje rodinu jako společenskou skupinu, která je spojena manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.²

Rodina je přirozené prostředí, které má největší vliv na výchovu. Výchovná role rodiny je nezastupitelná. Rodina je primární skupinou v procesu socializace dítěte, což je proces, kdy se dítě začleňuje do společnosti a rozvíjí se jako společenská bytost. Působením dítěte a druhých lidí se formuje jedinečná osobnost.³

Rodina je nestarší společenská skupina, která je spojená nejtěsnějšími vztahy uvnitř i navenek. Funkce a činnosti, které naplňují všechny potřeby svých členů a společnosti jako celku. Rodina prochází historicky změnami, ať už do své velikosti, ale i významu nebo začlenění ve společnosti. Rodina se tak adaptuje na různé proměny a vývojové stupně. Díky přizpůsobování rodina udržuje života člověka ve všech sférách a cyklech.⁴

Dunovský také rozděluje rodiny dle pásma funkčnosti a ty se dělí na:

- Funkční rodina – to je taková rodina, která zajišťuje dobrý vývoj dítěte, ale i prospěch
- Problémová rodina – to je taková rodina, ve které se vyskytují poruchy některých funkcí, ale neohrožují rodinu jako celek ani vývoj dítěte, rodina je schopna problémy řešit sama bez pomoci specialistů a odborníků

¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7

² HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

³ ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

⁴ DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

- Dysfunkční rodina – to je rodina, ve které se vyskytují závažné poruchy některých nebo všech funkcí, ohrožen je vývoj dítěte, ale i rodina jako celek, rodina vyžaduje soustavnou specializovanou činnost
- Afunkční rodina – rodina neplní základní funkce, dítěti škodí a ohrožuje jej, řešením je odebrání dítěte z rodiny⁵

1.1. Rodina v minulosti

Rodina v průběhu času se velice vyvíjela a ubírala se různými směry. Díky rozvoji dochází ke změnám uspořádání, složení, organizaci a funkcích konkrétních členů. Kořenem slova rodina je rod, což může v širším smyslu znamenat třeba i to, že všechen majetek je společný, děti se vychovávaly společně.⁶

„V tradiční rodině manželství považováno za přirozený stav. Jak pro muže, tak pro ženy bylo definováno jako životní stádium, kterým měla projít velká většina lidí. Na ty, kdo zůstali mimo – zejména staré panny, ale také staré mládence, pokud se stranili manželství příliš dlouho - , se pohlíželo s určitým despektem nebo blahosklonností.“⁷

⁵ DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum).

⁶ GABURA, J., *Teoria rodiny a proces práce s rodinou*. 2012, s. 15, ISBN 9788089256952

⁷ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4

Tabulka 1.1. Základní etapy ve vývoji lidské rodiny

Počátky lidské párové rodiny.	Milion let před našim letopočtem?	Silná sexuální vazba heterosexuálních párů doprovázená spoluprací ve výchově dětí. Je nutná zejména po dlouhé období nedospělosti a závislosti u člověka ve srovnání s ostatními živočišnými druhy.
Složitě příbuzenské systémy v kmenových společnostech; vznik tabu incestu?	8 000 let před našim letopočtem?	Rozšířené příbuzenské sítě se složitými pravidly ekonomickými a sňubních výměn uvnitř i mezi příbuzenskými velkorodinami. Některé příbuzenské systémy jsou matrimoniální a/nebo matrilokální, ale většina je zřejmě patrimonální, vyskytují se ovšem i jiné formy. Rodové struktury jsou totožné a celou nadindividuální sociální organizací.
Vynořují se nepříbuzenské systémy sociální organizace. Úpadek složitých systémů výměn a počátek vzestupu patrimonální domácnosti.	Asi 3 000 před našim letopočtem v Mezopotámii a Egyptě; asi 600 let před n.l. v Řecku a v Číně.	Vznik prvních států jako sociálních organizací nad rodinnými sítěmi. Upadají kmenové rodové systémy a jsou nahrazovány patrimonálními domácnostmi, jimž vládou muži, kteří drží ve svých rukou vlastnictví domácnosti, do které patří služebnictvo a všichni v domě, často i čeleď ozbrojená k ochraně domácnosti.
Vzestup byrokratického státu a kapitalistické ekonomiky. Vynořuje se domácí soukromí.	Sedmnácté a osmnácté století, n. l. v západní Evropě a severní Americe.	Domácnost přestává být zároveň místem zaměstnání a její obranu přejímá obec a stát. Moc patriarchální hlavy domácnosti upadá. Vynořuje se nukleární rodina jako ideální typ s mužem, který rodinu ekonomicky a sociálně zajišťuje, a ženou, která se stará o domácnost. Na místo rodičů sjednáváných manželství nastupuje individualizovaný sňatkový trh.
Diverzifikace způsobu párování domácností. Tendence k rovnoprávné pozici ženy a muže při vyjednávání o vztahu a rodině.	Druhá polovina dvacátého století v bohatých průmyslových společnostech.	Různorodost rodinných forem. Vzestup rozvodovosti a opakovaných manželství, všeobecná zaměstnanost žen a hluboké změny v mužské a ženské sociální roli. Vzestup nesezdaných soužití před, po i místo manželství. Vynořuje se singles jako významná sociální skupina a stav.

Pramen: Collins, 1985

Tabulka 1 - Základní etapy ve vývoji lidské rodiny⁸

⁸ Tabulka 1 - MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-58-X.

1.2. Rodina současnosti

„Rodina je pro všechny záležitost natolik posvátná, že opravdu jen stěží pochopíme, proč se nám právě v moderní společnosti doslova rozpadá před očima. Existují samozřejmě různá vysvětlení. Jejich nedostatkem je zpravidla to, že vyvolávají více otázek, než kolik jich dokáží zodpovědět.“⁹

Největším rozdílem dnešní rodiny a rodiny v minulosti je rozvod. Rozvést se je dnes mnohem jednodušší. Lidé od svého partnera očekávají mnohem více, než tomu bylo v minulosti, což je způsobeno mentalitou moderní společnosti. Rodina je dnes méně závislá na státu, na okruhu své rodiny a také větší nezávislosti manželů vzájemně.¹⁰

Partnerství v moderní rodině se tolik nerozvíjí, neprohlubuje, ale spíše spotřebovává a konzumuje. Partnera si již nepředěláváme k obrazu svému, ale pokud není připraven nám pomoci, hledáme si jiného. Místo hledání stabilních vztahů a celoživotních svazků, dominuje spíše aktuální uspokojení.¹¹

„Život je na kusy, roztržštěn do epizod, navzájem nesouvislých událostí. Nejistota je ostrí, na němž se bytí tříští na kousky a život do epizod. Pokud něco uděláme se znepokojivou mírou nejistoty, nemáme prakticky žádnou neděli, že se víra ve stále a trvalé hodnoty obnoví.“¹²

Pokud bychom chtěli nějak obecně charakterizovat rodinu, myslím si, že je to zcela nemožné. Jelikož každý máme svůj individuální názor na to, jak by měla správná rodina vypadat. Charakteristikou rodiny se ve své práci zabývá také 2000 doc. PhDr. Ivo Plaňava, kde rodinu rozdělil to čtyř skupin.

- 1) Struktura rodina – vztahy a vazby v rodině, rozdělení práv a povinností v rodině, hranice
- 2) Intimita – důraz na emocionalitu, rodinná atmosféra
- 3) Osobní autonomie – rozvíjí se pouze ve funkční rodině, respektování každého člena rodiny

⁹ KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd : učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání*. Ilustroval Vladimír RENCÍN. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-81-7.

¹⁰ SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1, str. 22.

¹¹ BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. Praha: Mladá fronta, 2005. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-1195-X, str. 186-187

¹² BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. Praha: Mladá fronta, 2005. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-1195-X, str. 189

4) Hodnoty a postoje – životní hodnoty rodiny

Podle Plaňavy jsou čtyři součásti, které zachycují horizontální pohled na rodinu, tzn. jaká je v určité součásti struktura a organizovanost rodiny a jaké jsou tam vztahy. Rodina je dle něj živým organismem, který se musí vypořádávat s velkou řadou změn uvnitř i vně rodiny.¹³

Rodinu můžeme rozlišovat na základní, která je tvořena otcem, matkou a jejich dítětem, širší rodina zahrnuje i její příbuzné.

1.3. Funkce rodiny

Každá rodina by měla plnit základní funkcí. Dnešní rodina by měla zajistit dětem útočiště a rodinné prostředí. Funkce se dle historického vývoje mění.

1.3.1. Biologicko – reprodukční funkce

Je to funkce rodiny, která má zajistit především zachování a rozrůstání lidského druhu, díky reprodukci. Díky čemuž je rodina považována za ideální prostředí. Tato funkce je velice důležitá i z pohledu uspokojování biologicko-sexuálních potřeb každého jedince, k němuž dochází mezi rodiči. Společnost dnes však sexualitu nepřirazuje, jako nutnost k existenci manželství.¹⁴

K novému vnímání sexuality došlo v mezi šedesátými a sedmdesátými lety minulého století tzv. třetí sexuální revoluce, kdy byl sex oproštěn od prosté reprodukce a také romantické lásky.¹⁵

1.3.2. Ekonomicko – zabezpečovací funkce

Materiální zabezpečení všech členů rodiny. Především se jedná o zajištění bydlení, oděvu, obživy a výdajů, které jsou spojeny např. se vzděláním. Úzce souvisí s ekonomickým

¹³ PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2, str. 76

¹⁴ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

¹⁵ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-58-X.

systémem společnosti. Jde o zapojení příslušníků rodiny do pracovního procesu. Rodina zabezpečuje finanční a materiální prostředky, díky kterým je rodina ekonomicky nezávislou

1.3.3. Emocionální funkce

Tato funkce je nezbytně důležitá, jak pro dítě, tak i pro dospělého člověka. Citové zázemí je velice důležité a jen těžko budeme někde nacházet uspokojivý, dlouhodobý pocit bezpečí, lásky a psychické podpory. Dnes, kdy stále narůstá procento rozvodovosti a časové vytížení rodičů, přispívá k tomu, že rodina tuto funkci.¹⁶

„Emoce jsou základem vývojového procesu, stimulují rozvoj mnoha dalších psychických funkcí. Pro děti raného věku jsou emoční projevy primárním prostředkem komunikace. Potřebuje vyjádřit svoje aktuální pocity a k tomu slouží vnější projevy emocí: dítě tak dokáže ostatním lidem sdělit, co cítí, dávno před tím, než se naučí mluvit.“¹⁷

1.3.4. Výchovná funkce

Výchova dítěte začíná už od období novorozence. Je velice důležitá v osvojování si společenských hodnot, učení se hygienických návyků a neposlední řadě kulturních a společenských zvyklostí. Některé rodiny s nástupem dítěte do školy rezignují na kontrolu dítěte a ponechávají výchovu „ulici“.¹⁸

1.3.5. Sociální funkce

Sociální funkce má velký význam. Tato funkce má větší význam z důvodu toho, že v největší míře uspokojuje základní potřeby dítěte. Potřeba stimulace a učení, které bývají subjektivně významnější. Ale mnohem důležitější je potřeba citové jistoty a bezpečí, kterou nám v raném věku dává převážně matka.¹⁹

¹⁶ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9, str. 81–83.

¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, str. 96-97

¹⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2, str. 70

¹⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, str. 96-97

2 FAKTORY, KTERÉ OVLIVŇUJÍ RODINNÉ PROSTŘEDÍ

Rodinné prostředí je nejdůležitější činitel po správný vývoj a socializaci dítěte. Pokud rodina nedokáže poskytnout vhodné prostředí, je tu velké riziko například vzniku sociální deviace dítěte.

1) Demograficko – psychologické podmínky

- Struktura rodiny – jde o vztahy v rodině, vztah mateřský, sourozenecký vztah, věkový rozdíl mezi partnery, počet dětí v rodině, věkový rozdíl mezi sourozenci. Všechny tyto faktory mohou být zdrojem problému v rodině
- Vnitřní stabilita rodiny – atmosféra v rodinném prostředí, emocionální vazby v rodině. Pro rodinu jsou nejdůležitější vztahy rodičů a dětí, ale také i vztah s prarodiči nebo sourozenecké vztahy

2) Materiálně – ekonomické faktory – ekonomická situace rodiny. Která jde v ruku v ruce s kvalitou bydlení, finančním zajištěním. Je jisté, že nedostatečné ekonomické podmínky mají velmi negativní dopad na stabilitu rodiny, atmosféru v rodině a pokud jde o dlouhodobý stav, je jisté, že se výrazně zhoršují podmínky pro výchovu a zdravý vývoj dítěte. Řešení není jen v aktivitě rodičů, ale i státu, který má být podporou rodin s malými dětmi.

3) Kulturně – výchovné faktory – hodnotová orientace rodiny, životní styl rodiny, možnost vzdělávání členů rodiny, trávení volného času. Cestování, stravovací návyky, hygienické návyky. Vzdělání rodičů a jejich hodnoty utváří a ovlivňuje názor dítěte. Pokud rodiče dávají důraz na vzdělání, sport a aktivní využití volného času, převezme dítě spíše tento způsob života, než-li dítě, které žije v opaku. Zdravé rodinné prostředí je největší zárukou zdravého a správného vývoj dítěte.²⁰

²⁰ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9, str. 139

Všechny tyto faktory ovlivňují každého jedince zvlášť, ale také rodinu, jako celek. Dítě nasává z rodiny své emociální hodnoty a zvyky.²¹

²¹ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9, str. 139-141

3 PORUCHY FUNKCÍ RODINY

Poruchu můžeme označit, jako stav, kdy rodina nedokáže zajistit základní funkce. Důvody mohou být například chudoba, nezaměstnanost.

Porucha biologicko – reprodukční funkce – pod tím si můžeme představit to, že rodina se rozhodne nemít, nebo nemůže mít děti. Patří sem také rození postižených dětí. I rodiny, které nejsou schopny se o své děti postarat. Tato porucha funkce úzce souvisí s funkcí ekonomickou, rodiny nejsou schopni zabezpečit své děti a vedou je ke špatné ekonomické stabilitě.

Porucha sociálně – ekonomické funkce (zabezpečovací) – rodiče nejsou schopni zabezpečit svou rodinu, následně může vznikat chudoba. Rodina začíná být závislá na sociálních dávkách. V souvislosti se zabezpečovací poruchou často souvisí i alkoholismus či delikvence rodičů.

Porucha emocionální funkce – souvisí s rozvodem rodičů, smrtí rodičů, týrání nebo zneužívání dítě ztrácí pocit bezpečí a nevyrovnanost v rodině. Tato porucha poznamená pak dítě na celý život.

Porucha výchovné funkce – ve vztahu dítěte a rodičů je tato funkce nejdůležitější. Porucha může vzniknout ze dvou důvodů, a to buďto z nemožnosti (nemoc) nebo nechtění (nevyzrálost rodiče). Vztah může vyústit až k týrání.²²

²² DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum), str. 13-16

4 SOCIALIZACE

„Socializace je proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy ve skupině panující, její hodnoty, učí se sociálním rolím spojeným s určitými pozicemi a dalším dovednostem a schopnostem. Pokud jedinec pociťuje osvojené způsoby chování, postoje a představy jako svoje vlastní a samozřejmé, jsou tzv. internalizovány.“²³

Socializace je postupná přeměna člověka v společenskou bytost²⁴, díky sociálním interakcím a druhými lidmi v jeho okolí. Jedinec si tak osvojuje své hodnoty, způsoby chování, ale také postavení ve skupině, kterou je součástí.

Cílem socializace je zformovat bytost tak, aby byla schopna se chovat samostatně.²⁵

Socializace se odehrává paralelně v několika různých sférách, které od sebe téměř nelze oddělit.²⁶

4.1. Etapy socializace

- Primární socializace

Probíhá v prvních letech života, jsou předávány základní kulturní návyky. A jedinec se stává členem společnosti. Dítě si osvojuje role a postoje, díky čemuž dítě je schopno nadále internalizovat samo sebe.²⁷ Socializace leží v dětství a jeho výsledkem je vytvoření sociálního JÁ. Dále se tvoří sociální identita i sociokulturní osobnost.²⁸

„Každé dítě vyvolává ve svém prostředí specifickou reakci, takže i v téže rodině je každé dítě vychováváno trochu jinak: ani rodiče nemohou odhlédnout od faktu, že i každé jejich dítě je jiné.“²⁹

²³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. str. 220.

²⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2020. ISBN 978-80-7553-842-0.

²⁵ KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 6. vyd. [i.e. 7. vyd.]. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-102-2.

²⁶ PETRUSEK, Miloslav. *Alternativní sociologie: úvahy o smyslu sociologie v nealternativní společnosti*. Praha: Klub osvobozeného samizdatu, 1992. ISBN 80-901093-5-7.

²⁷ BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1, str. 131.

²⁸ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0. str. 220.

²⁹ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-58-X, str. 165.

Základní prvky dle Nakonečného (1997)

- Osvojování si základních kulturních návyků – čistota, oblékání
- Osvojování si mateřského jazyka
- Osvojování si základních sociálních rolí, přiměřeně věku a pohlaví
- Osvojování si orientace v sociálních hodnotách a normách (co je hezké, pravdivé, spravedlivé)
- Sebekontrola a seberegulace³⁰

- Sekundární socializace

„Sekundární socializace je jakýkoliv následný proces, který uvádí již socializovaného jedince do nových oblastí objektivního světa společnosti, v níž žije.“³¹

Umožnění rozvoje samostatně se rozhodující osobnosti. Vstupuje zde již vytvořená osobnost a svět. Není zde potřeba emocionální identifikace s rodinou. Přípravuje jedince pro profesní život. Jedinec získává specializovaní profesní vědění, které lze uplatnit na trhu práce. Při zvětšujícím se objemu poznatků k určité činnosti je velmi těžké mít přehled i v jiných oblastech.³²

4.1.1. Moderní svět a socializace

Socializace dnes probíhá jiným způsobem než v minulosti. Dnes je obrovský počet různých socializačních tlaků, ve valné většině se jedná o protiklady. Dříve byly mladým lidem předávány normy, hodnoty a pravidla. Dnes do toho vstupuje tlak masových medií, politické

³⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2020. ISBN 978-80-7553-842-0.

³¹ BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1, str. 129.

³² KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd : učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání*. Ilustroval Vladimír RENČÍN. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-81-7.

strany i hnutí. Moderní společnost pronáší veliký pokles autority, to dává mladým větší prostor pro rozhodování, na druhé straně je pro mladou generaci požadována větší míra odpovědnosti.³³

„Skutečnost, že od narození až do smrti vstupujeme do interakcí s jinými, má určitě vliv na naše osobnosti, na hodnoty, které vyznáváme, i na naše jednání. Socializace však také pokládá základy naší vlastní individuality a svobody. V průběhu socializace dospívá každý z nás k procesu sebeuvědomění a vytváří schopnost samostatně myslet a jednat.“³⁴

³³ KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd : učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání*. Ilustroval Vladimír RENČÍN. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-81-7, str. 30-31.

³⁴ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4

5 RODIČOVSTVÍ

Rodičovství je velmi intimní vztah a trvá většinou celý život, může však představovat na jedné straně psychosociální obohacení na druhé však může představovat frustraci a zátěž.³⁵ Přináší s sebou nejen radost, ale i pocity méně pozitivní. Záleží na každém vztahu, do jaké míry se tímto nechá ovlivnit. Muž prochází psychickým vývojem, kdy se muž musí, zejména v prvních měsících života dítěte vyrovnat s méně pozorností³⁶

Pouto mezi rodičem a dítětem je nejzákladnější v lidském soužití. Malé dítě není schopno fungovat bez ochrany a pomoci rodiče přežít. Díky vztahu s rodiči si naplňuje i své vlastní psychické potřeby. Nedostatek pozornosti a péče, kterou dítě potřebuje, se může v dospělosti projevit s nízkým sebevědomím nebo poruchou chování.³⁷

Rodičovství je spojováno subjektivní touhou a láskou na straně druhé je vědomé plánování, kdy přichází ta pravá chvíle. Na mladé je vytvářen velký sociální tlak. U nás je nečastější dvoudětná rodina. Jedno dítě a bezděčnost je vnímáno jako negativní.

Vágnerová dává důraz na rodičovské role. Očekávání, která od rodičovství a od rodičovské role, se od jiných rolí dospělého jedince v mnoha ohledech liší.

Body, které charakterizují rodičovské role dle Vágnerové:

- Asymetrická role – je zde nadřazenost rodiče vůči podřízenému dítěti, rodič má povinnost své dítě kontrolovat, někdy také se za dítě rozhodovat
- Rodičem člověk zůstává na vždy, je to nevratná role.
- Mezi rodiči potomka vzniká zvláštní vazba. Spojení dvou lidí dítětem je velmi silné.
- Rodičovstvím se mění se mění dosavadní život páru, obrovská zodpovědnost a povinnosti, které jsou spojené s rodičovstvím.³⁸

³⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

³⁶ SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-906-2.

³⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

³⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

5.1. Role matky

„Matka je, jak známo, mimořádně významným činitelem výchovného působení vrodině, a to jak vrodině tradiční, tak i moderní. Ztoho však vyplývá také větší pravděpodobnost, že její role v období dospívání dětí může být neúčinná nebo dokonce deformující“³⁹

Role matky velice důležitá. Matka žije v nejtěsnějším kontaktu s dítětem, zabezpečuje jejich každodenní fyzické i duševní potřeby. Proto je matka velice důležitým člověkem k životě dítěte. Matka na dítě působí na základě svých povahových vlastností. Pokud je matka nevyrovnaná, se sklonem nestálosti, bývá k dětem agresivnější a autoritativnější, svým jednáním se snaží nahradit autoritu otce a jeho výchovný vliv na dítě. Naopak matky, které bývají přecitlivělé, plné strachu o své dítě, mu svou láskou nedovolují zařadit se do kolektivu. Brzdí tak socializace a jeho přirozený vývoj.⁴⁰

5.2. Role otce

Otec je v rodině považován za člena, který by měl poskytnout ochranu, vedení a byl pro ostatní autoritou. Otec nastoluje pravidla, odměňuje a trestá. Otec udržuje rodina v bezpečí, nastavuje tedy hranice. Určuje, co je správné a co je špatné.⁴¹

5.3. Rizikový rodič

Takovým rodičem bychom mohli nazvat rodiče, který nezvládá svou rodičovskou roli, ať už po stránce emocionální, psychické či duševní. Mladí a staří rodiče se ve výchově velice liší. Starší rodiče bývají více starostlivější a mají přehnané obavy o své děti. Omezují je v jejich zájmových činnostech, ale i při kontaktu se svými vrstevníky.⁴²

5.4. Rané rodičovství

Rodiče jsou nezralí a nejsou připraveni vychovat své dítě. S výchovou dětí většinou pak pomáhají jejich prarodiče.⁴³

³⁹ MÁCHOVÁ, Jiřina. *Duševní hygiena rodinného života*. Praha: Avicenum, 1974, str. 159.

⁴⁰ BRTNÍKOVÁ, Marta. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha: Horizont, 1991.

⁴¹ KLÍMOVÁ, Jarmila a Michaela FIALOVÁ. *Proč (a jak) psychosomatika funguje?*. Praha: Progressive consulting, 2015. ISBN 978-80-260-8208-8.

⁴² ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

⁴³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-325-3.

Většinou se tak stávají rodiče se základním vzděláním nebo vyučením. Jedná se o ženy, které většinou nemají žádné profesní ambice. Nezralí rodiče obvykle upřednostňují své potřeby před potřebami svého dítěte. Nedokážou reagovat na malé děti, vcítit se do toho, co právě potřebují a leckdy se jim i méně věnují na rozdíl od rodičů, kteří na rodičovství byli vyzrálejší.⁴⁴

Nezralost se může projevat:

- nezralost v oblasti životních hodnot a způsobu života – problémy s citovým vzplanutím a neujasněnými životními cíli, velkou proměnlivost nálad aj.,
- nezralost v oblasti zkušeností – mladí rodiče se nemusí dokázat vcítit do potřeb dítěte,
- nezralost v oblasti citů - mladí rodiče snadno propadají afektům a mnohdy nedovedou zajistit dítěti klidnou atmosféru
- problémy ekonomické - spadají do této oblasti problémy s nezajištěností jak profesionální, tak problémy s bydlením⁴⁵

5.5. Odložené rodičovství

Důvodem k odkládání rodičovství je dnes asi zřejmě nejčastěji touha po vzdělání, touha po profesní kariéře a touha získat jakési uznání a zajištění ekonomického zázemí. V poslední době je odklad rodičovství velice běžný. Od devadesátých let je zvýšené procento žen, které ve 30. letech neporodily dítě. Především u vysokoškolsky vzdělaných matek je typické odkládání mateřství na pozdější věk. Podle statistik tyto ženy mají méně dětí, mnohem více zůstávají bezdětné. 19% žen, které mají vysokoškolské vzdělání zůstávají bezdětné případně mít děti vůbec nechtějí.⁴⁶

5.6. Motivace k rodičovství

Matějček zmiňuje tři hlavní důvody, proč se člověk chce stát rodičem.

- Motivace biologická

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

⁴⁵ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3, str. 153.

⁴⁶ SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny. 2., přeprac. vyd.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

- Motivace sociální
- Motivace psychosociální

Rodičovství pro některé rodiče může přinášet i nemalé oběti, které vedou k odložení potomka na „neurčito“, v některých případech se dítěte lidé i vzdají. Pro některé toto rozhodnutí nemusí být pochopeno. Vysvětlení je jednoduché, děti mít nechtějí touha po nic není dostatečně silná a smysl života našli i bez dítěte. Mateřství je však spojeno se spoustou pozitiv, které převážně všechny negativa převyšují. Říká se, že mateřství je nejkrásnějším obdobím v životě.

Pozitiva rodičovství:

Matějček tvrdí, že žena se rozhodne pro dítě zásluhou psychologické motivace, konkrétně se pak jedná o uspokojení základních psychických potřeb. Uspokojování potřeb je pak vzájemné rodič-dítě.⁴⁷

5.7. Lidská potřeba

Lidské potřeby jsou velice proměnlivé, a to v závislosti na času, životních podmínkách, sociálním a kulturním prostředí.⁴⁸ *„Příslušnost k určitému kulturnímu, resp. subkulturnímu prostředí a k určitým skupinám, vyžaduje plnění určitých norem, které toto prostředí na svých příslušnících vyžaduje, a to se ovšem promítá i v jejich motivacích a způsobech chování“*, uvádí Nakonečný.⁴⁹

5.8. Psychická potřeba

Smysluplnost života – dle Konečné je dítě zdrojem štěstí, dále také tvrdí, že: *„... především pro ženy je porodit a vychovat dítě je vlastním smyslem života.“* *„Mít stálého partnera a mít děti jsou přední hodnoty lidského života. O ně dospělý člověk opírá pocit vlastní hodnoty, pocit smysluplnosti a své existence, na nichž závisí jeho psychická pohoda i zdraví.“*

⁴⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál, 1994. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6.

⁴⁸ HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4675-3.

⁴⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7., str. 54.

Dítě je tvůrcem naší identity – naše dítě nám přiděluje určitou společenskou hodnotu. „*Vědomí vlastního významu a hodnoty prožíváme nejvíce tehdy, jestliže nás někdo potřebuje, někomu pomáháme, někdo je na nás závislý.*“⁵⁰

Pocitová potřeba – Homola zařazuje do lidských potřeb i potřebu sociálního kontaktu. Říká, že pouhý kontakt a dotyk je uspokojující. A jsou velmi důležité pro normální fyzický osobní rozvoj.⁵¹

⁵⁰ KONEČNÁ, Hana. *Na cestě za dítětem: dvě malá křídla*. 2. vyd. Praha: Galén, c2009. ISBN 978-80-7262-591-8.

⁵¹ HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Knižnice psychologické literatury.

6 DYSFUNKČNÍ RODINA

Pro nás všechny je nejpřirozenější, abychom vyrůstali ve funkční rodině. Děti od narození od ostatních napodobují a pozorují chování svých rodičů – chování dítěte je obrazem chování rodiny. Ač se to na první pohled nemusí zdát poruchy v rodině mohou v budoucnu ovlivnit vývoj dítěte (chování, názory, postoje)

Pojem dysfunkce zavedl R.K. Merton a jsou to negativní důsledky lidské činnosti, ať už vědomé či nevědomé. Dysfunkce se mohou v rodině projevovat různými způsoby. Děti mohou být zanedbané nebo ho naopak učí hodnotám, které jsou společností nepřijímané. Děti přináší pak mezi vrstevníky jiný vhled a náhled na okolí.

6.1. Dysfunkční rodina x Rodičovství

Rodina by měla být pro děti tím nejbezpečnějším místem, kde se dítě cítí bezpečně a dostává se mu pozornosti a podpory. V některých rodinách se mohou objevovat vlastnosti, které mohou zvyšovat riziko špatného zacházení s dítětem.

Rizikové faktory dle Vágnerové:

- nedostatky v sociální orientaci – nízká schopnosti empatie, osamělost, problémy s navazováním kontaktu
- problematické sebehodnocení – rodič není úplně spokojen v roli matky/otce, nízké sebevědomí
- rizikové chování – špatná sebekontrola, impulzivita
- špatné vzorce chování z dětství

Všechny tyto důvody mohou vést k tomu, že rodina je původcem vzniku různých psychických problémů.⁵²

⁵² VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3. str.592

Matějček mluví o dysfunkční rodině takto:

„Vyhrocené a napjaté vztahy mezi partnery velmi narušují rodinné klima, rodinnou atmosféru a soudržnost. Díky těmto problémům je výchova velmi problematická a vlivem těchto vyostřených vztahů může dojít u méně odolných osob až k psychické traumatizaci“⁵³

6.2. Rozvod

„Všichni účastníci rozvodu něco ztrácejí – dospělí ztrácejí partnera, děti přicházejí o stálou přítomnost otce, někteří účastníci rozvodu musejí v souvislosti s ním změnit bydliště, ekonomické ztráty jsou pravidlem, rozvedená žena je daleko více zatížena provozem rodiny, protože je na něj sama, může se negativně měnit i vztah dětí k tomu rodiči (obvykle k matce), s nímž žijí.“⁵⁴

6.3. Dítě a rozvod

Přestože rozvod není v dnešní době nic neobvyklého, setkávají se rodiče i jejich děti s pocity smutku, viny, ale i selhání, strachu i hněvu. Z pohledu dítěte je velice důležitý průběh rozvodu a situace doma, na kvalitě rodičovské péče a výchově. Rozvod můžeme také chápat jako útěk před hádkami, rozpory a nedorozuměním, možná s vidinou lepší perspektivy do budoucnosti. Ne vždy tomu tak je, ale i přesto je rozvod tím nejvyhledávanějším řešením ve vztahu.

Když pár dojde do situace, kdy je opravdu rozvod tím jediným možným řešením, je nutné se připravit na rozhodnutí, která jsou nutné udělat. Na prvním místě by vždy mělo být dítě a rozhodnutí jeho rodičů by ho mělo, co nejméně zasáhnout. V dnešní době se mnoho rozvádějících párů přiklání k variantě toho, že dítě zůstává ve výhradní péči své matky.

„Vědci se zabývali dlouhodobým dopadem rozvodu na děti v období pěti až deseti let po rozvodu a dále v době, kdy tyto děti z rozvedených rodin dosahují třiceti let. Obecný model objevující se ve výsledcích řady studií říká, že zhruba dvacet pět procent zápasí se závažnými, přetrvávajícími problémy (v úplných rodinách obdobnými problémy trpí asi deset procent dětí). Příčin těchto dlouhodobých reakcí na rozvod lze najít více: někteří lidé se stále zlobí na rodiče,

⁵³ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7, str. 14-15.

⁵⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9, str. 119.

který odešel, a odmítají jej, jiní se nedokážou zbavit smutku; rodič, od něhož byli po rozvodu odloučeni, jim chybí. Další se drží nerealistických, zidealizovaných vzpomínek na úplnou rodinu. Jiní vyžadují spoustu pozornosti a mají pocit, že byli připraveni o dětství, nebo se naopak cítí silnější a odolnější.“⁵⁵

6.4. Konsenzuální rozvod

Dle ust. § 757 Občanského zákoníku je konsenzuální rozvod, rozvodem dohodou. Je možný pouze se souhlasem obou stávajících manželů. Manžele spolu musí být rok sezdání a 6 měsíců musí žít odděleně. Pokud se v manželství nachází dítě je nutné upravit poměry dítěte po celou dobu rozvodu. Každý z rodičů má právo pro předložení vlastní dohody o úpravě poměrů dítěte, kterými jsou například styk dítěte s rodičem, výše navrhovaného výživného na dítě aj. Pokud k dohodě nedojde, je další varianta soudní řízení, zabývající se opatrovnictvím. Soudem je většinou určen kolizní pracovník, s velkou pravděpodobností dochází následnému šetření rodiny. Může být doporučena následná poradenská péče. Posléze dochází k vyrovnání majetku, popř. vyživovacích povinností jednoho partnera vůči druhému.

6.5. Sporný rozvod

Při sporném rozvodu je zjišťují příčiny rozpadu manželství. Zajímá se v jaké fázi rozpadu manželství se právě nachází, zda je možno znovuoobnovení. Je zkoumán pravý důvod rozpadu vztahu, který vede k podání žádosti o rozvod (Zákon č. 89/2012, Nový Občanský Zákoník). Pokud je v manželství dítě, jmenuje soud kolizního opatrovníka nezletilého. Většinou se tímto opatrovníkem stává OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí). OSPOD jedná v nejlepším zájmu dítěte. Opatrovník většinou v rodině provede rozhovor s dítětem a rodiči. Pokud soudu nestačí pouze zpráva OSPODU mohou být prizváni také soudní znalci, kteří vyhotoví posudky, jak na rodiče, tak i děti.

6.6. Ztížený rozvod

Dle ust. § 755 odst. 2 Nového Občanského Zákoníku se o rozvodu ztíženém hovoří tehdy, pokud se jeden z manželů rozvést nechce. V této situaci může dojít k tomu, že soud rozvod

⁵⁵ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-163-7, str. 19.

zavrhne a navrhne manželům, aby se ještě pokusili o obnovu manželství (zákon č. 89/2012, zákoník, Nový občanský).

Soud rozvede toto manželství pod podmínkou, že spolu manželé nežijí více než tři roky. Rovněž i tohoto typu rozvodu je nutno doložit příčiny rozvratu manželství⁵⁶

⁵⁶ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-163-7

7 VÝCHOVA

Výchova je záměrné působení rodiče na dítě, které směřuje k určitému cíli. Užívá výchovné metody a prostředky. Jsou to tedy vnější podmínky, které formují a utvářejí vývoj osobnosti. Na dítě působí nejen rodiče, ale i učitelé, prarodiče, výchovné instituce, televizní pořady a další. Je velice důležitou součástí vývoje osobnosti.⁵⁷

Výchova dítěte znamená především to, že ho přijímáme se všemi jeho zvláštnostmi. Je to záležitost srdce a trpělivosti.⁵⁸

Matějček říká, že člověk, který vychovává není jen člověk, který odměňuje nebo dává trest. Vychovávající je součástí samotného působení, to jak například dítě reaguje se ho dotýká. Například, když dítě poslechne, vyvolá to v rodiči vlnu štěstí a radosti, naopak, pokud neposlechne, rodič je zklamán. Základní podmínkou dobré výchovy je porozumění dítěti. Vychovatel, který má dítě opravdu rád jde dle Matějčka dobrým vychovatelem.⁵⁹

7.1. Styly výchovy

To, že má výchova obrovský vliv na život jedince je více než jasné, je zkoumána autory po dobu už několika desítek let. Ti vytvářeli tzv. modely výchovy, na které navazovalo mnoho výzkumů, které zjišťovaly rozdíly mezi styly při vychovávání.

Podle Čápa a jeho výzkumů, bylo zjištěno například to, že čím více je striktní výchova a dítě se nemůže projevit, z dítěte se pravděpodobně stane osoba uzavřená, méně sebevědomá. Každý jsme individuální, s různými požadavky na výchovu od svých rodičů, ale i s přístupem výchovy k vlastním dětem. Každý máme své hranice jinde. Podle Čápa je nejlepší volba porozumění dětí a rodičů a přiměřené řízení, to považuje za optimální výchovu. Vztahy mezi rodiči a dítětem jsou přátelské a demokratické. Rodina tráví čas společně a nevyhýbá se společným činnostem.

⁵⁷ ČÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996. Psychologie (ISV). ISBN 80-85866-15-3.

⁵⁸ PREKOP, Jirina. *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Praha: Grada, 2001. Pro rodiče. ISBN 80-247-9063-7.

⁵⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7

7.2. Styly výchovy v rodině

1) Autoritativní výchova-velmi přísné vedení, pevná pravidla, hlavně příkazy a zákazy, nerespektování potřebám vyžadování poslušnosti, minimální samostatnost
Základním mechanismem je odměna a trest. V případě nedodržení nějakého z pravidel jsou tresty nepřiměřené.

Důsledky tohoto typu výchovy: jedinec nebude dost iniciativní (je zvyklý na vedení a příkazy), jedinec bude toužit po tom, někoho také řídit (agresivita)

2) Demokratická výchova – základem této výchovy jsou předem dohodnutá pravidla a kompromisy, jde o přijetí zodpovědnosti u všech členů rodiny

3) Liberální výchova – jde o volnou výchovu, dá se rozdělit na:

a) volnou výchovu jako důsledek nezájmu nebo nedostatku času, která vede k zanedbání dítěte

b) volnou výchovu z přesvědčení správnosti, vede k tomu, že děti jsou zvyklé dělat si, co chtějí – takové děti jsou netolerantní, egocentrické

Výchova formuje samozřejmě děti, ale i dospělého, ať už rodiče nebo učitele. Pokud dospělý komunikuje s dětmi, která se založená na kladným emočním vztahu, vytváří tím tak příznivé klima. Naproti tomu, pokud dospělý neustále dítěti ukládá příklady, rozkazy, napomíná nebo trestá. Tímto chováním vytváří záporný emoční vztah, který vede k nespokojenosti obou stran. Dospělý je neustále ve střehu, nervozní a neklidný, dítě tímto chováním získává z dospělého strach a odpor k němu.⁶⁰

7.3. Problematické typy výchovy

- Nejednotná výchova: rodiče nezastávají stejnou filozofii výchovy. Mají odlišné názory na výchovu.
- Perfekcionistická výchova: obrovské nároky na dítě, které vedou akorát k úzkostlivosti dítěte. Rodiče na dítě kladou nároky na dítě, které není schopno všechny nároky plnit.

⁶⁰ ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

- Nedostatečná výchova: zanedbávání dítěte, rodiče nevěnují svému dítěti dostatek času. Část, který rodiče věnují svému dítěti je tou nejcennější komoditou, kterou dítěti můžeme dát. V některých příkladech může vést i k týrání dítěte.

Dle Kopřivy, není třeba odměn a trestů, místo toho bychom měli uplatnit zpětnou vazbu a ocenění. Zpětná vazba se zaměřuje na činnost nebo chování, ale nehodnotíme přímo osobu. Oceněním vyjadřujeme své uznání. Tento pozitivní přístup buduje v dítěti sebeúctu. Podstata ocenění je v respektujícím postoji k druhému člověku.⁶¹

7.4. Rodinná výchova – nástroje

Slovní působení – řadíme sem vysvětlování, rozhovory

Cvičení – prohlubování senzomotorických a sociálních dovedností

Metody hodnocení – povzbuzení, pochvala, předcházet trestům – nikdy netrestat fyzickým trestem, každý den začínat a končit smírem

Režim, zahrnující rozmanité aktivity – volnočasové aktivity, práce v domácnosti, četba, zájmové činnosti, rodinné výlety

Respekt k rodičům – postoje k práci, řešení problému a konfliktů, jednotné působení obou rodičů

atmosféra v rodině – formování vazeb a životní styl⁶²

⁶¹ KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2006. ISBN 80-901873-7-4.

⁶² MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.

8 POSTOJ RODIČŮ K DÍTĚTE

Rodiče mají v rodině nezastupitelné místo. Je to vzájemné fungování a ovlivňování jich navzájem. Rodiče se podílejí na fyzickém a celkově i psychickém vývoji. Dítě však na rodiče působí také. Má obrovský význam pro hodnotový systém rodičů, naplňuje jejich život a dává mu nový smysl.

Dítě potřebuje pro vývoj nejen zabezpečení základních životních potřeb a soustavnou péči, ale potřebuje i láskyplné prostředí, přijetí a bezpodmínečnou lásku. Jistotu a vědomí, že je milováno a přijímáno.

Velmi důležitý je vztah mezi partnery/manžely a jejich vzájemné fungování. Jednotlivé rodiny se od sebe velice liší, ať už v tom, jaké problémy řeší nebo, jak se vyrovnávají s nepříjemnými životními situacemi.⁶³

Správné postoje:

- Přijetí dítěte
- Ochota spolupráce s dítětem
- Rozumnou volnost

Nesprávné postoje:

- Odmítání dítěte – neplánové dítě
- Omezený styk s dítětem – dítě je často o samotě, nedostatek času strávený s rodiči
- Nadměrná přísnost, péče i pozornost
- Rozpor mezi slovy a činy

Neefektivní způsob komunikace – někdy podvědomě používáme nevhodné způsoby komunikace, díky kterým můžeme druhému nevědomě ublížit. Neefektivní způsob komunikace představuje psychické ohrožení. To je spojené s negativními emocemi a pocity méněcennosti.

⁶³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.

Efektivní způsob komunikace – dokáže naplnit všechny oblasti výchovy učí děti návykům pro život, které jsou založeny na základě vnitřní a vnější motivace rozvíjí osobnosti dítěte, aby získaly sebeúctu a uměly vytvářet prosociální postoje k druhým lidem vztah je založený na důvěře a respektu.⁶⁴

⁶⁴ KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2006. ISBN 80-901873-7-4.

PRAKTICKÁ ČÁST

Pro výzkum bylo vybráno pět rodin. Tato část se bude zabývat tím, zda věk rodičů, případný věkový rozdíl mezi rodiči má vliv na výchovu a do jaké míry. Praktická část se bude zabývat rovněž metodologií případnými studii vybraných jedinců. Dále zde bude také provedena analýza výzkumného šetření a závěr.

Výzkumný cíl:

Celkovým cílem mého výzkumu bylo zjistit jakou formu výchovy rodiny volí. Jak moc do toho vstupuje výchova jejich rodičů. Jestli jsou rodiče dnes otevřeni volit i alternativnější formy výchovy. Zda fakta korespondují se statistikami.

Mým cílem bylo zjistit, jak moc dnes lidé plánují rodičovství a jak moc přemýšlí o výchově. Zda je jedná o výchovu vědomou, či praktikují výchovy svých rodičů.

Cílem bylo také zjistit, jak moc se výchova liší vlivem věku.

Metodologie:

Praktická část je založená na kvalitativním výzkumu, který probíhal formou rozhovoru u 6 rodin. Rozhovory slouží ke zmapování názorů, postojů k výchově a rodinnému stavu. Výzkum probíhal od ledna do dubna 2023. Respondenti byli dotazováni u nich doma.

Výběr výzkumné vzorku:

Ve výzkumu byl výběr participantů proveden prostřednictvím záměrného výběru. To tedy znamená, že výběr participantů byl vybrán podle jistých kritérií (Miovský, 2006).

Pro výzkum bylo vybráno pět rodin z mého blízkého okolí. Záměrně nebyli zvoleni úplně neznámí jedinci, jelikož si myslím, že pro tento typ rozhovoru bylo třeba bližšího vztahu mezi výzkumníkem a rodinou.

Výběr rodin jsem volila tak, abych pokryla více pohledů na výchovu. V zastoupení je hned několik možností rodin. Mám rodinu, která se rozhodla pro rodičovství v pozdějším věku, dále rodinu, která se rozhodla mít děti ve velmi brzkém věku, rodinu, kdy pár má větší věkový rozdíl.

Metody sběru dat a techniky analýzy:

Pro mou práci jsem zvolila kvantitativní i kvalitativní výzkum. První část mé praktické části bakalářské práce je postavena na rozhovorech s rodinami. Rodiny jsem volila záměrně odlišné. Je zde zastoupení rodin, kdy si děti pořídili v raném věku, je zde rodina, která si děti pořídila ve středním věku, odložené rodičovství a pár, který má větší věkový rozdíl. Kvantitativní metoda je postavena na výzkumu, kde mi dotazník vyplnilo 60 respondentů ve věku 18-45let.

Část 1.

Rozhovor 1.

Tereza 25let a Martin 39let – Tobiáš 2roky

Martin a Tereza jsou pár, který mají větší věkový rozdíl mezi sebou. Znají se už pár let a po nezdařených vztazích se rozhodli, že spolu začnou chodit. Po čtyřech měsících vztahu se dozvěděli, že čekají neplánované miminko. Zprvu byly samozřejmě obavy, ale ty se vzápětí ihned vystřídalo velké těšení se na potomka. Tereza byla sice velice mladá, v době početí jí bylo teprve 22 let, ale i jak sama o sobě tvrdí, vždycky chtěla být mladá maminka. Myslí si, že je to to nejlepší, co žena může udělat. Samozřejmě v tomhle případě je to o dost jednodušší, protože díky Martinovi, který měl už vlastní bydlení a nějakou finanční rezervu. Tereza byla od začátku nastavená tak, že ona je ta, která se stará o miminko a domácnost a Martinovi dávala prostor pro práci. Narodil se syn Tobiáš. Myslím, že Tereza byla velmi svědomitá maminka s ohledem na věk. Mateřství si velice užívala/užívá. Samozřejmě s narozením dítěte a tím, jak Tobiáš rostl byla třeba už se nějak zaměřit i na výchovu, kterým směrem se bude odvíjet. Martin, jelikož je starší, razí teorii, že výchovný pohlavek není nic špatného. Kdežto Tereza se o výchovu velice zajímá a nelíbí se jí úplně filozofie jeho výchovy. Tereza není určitě pro bezhraniční výchovu, je za to, aby dítě mělo nastavené pevné hranice. Ale nemyslí si, že je vhodné si vydobývat respekt u dítěte mlácením a křičením na dítě. „Samozřejmě, že mi to někdy ujede a křiknu po něm. Spíš je to o tom s tím pracovat a vědomě se vyvarovávat těmto situacím“ říká Tereza. Oba jsou k Tobiášovi velice klidní a hodní a hodně věcí se mu snaží vysvětlovat. „Dítě je jako houba, saje a saje. Musím říct, že Tobiášek je na svůj věk velice moudrý a vědomý. Hodně se ptá a moc mě baví s ním diskutovat.“ říká Martin. Pro Terezu je mateřství obrovská mise. „Učím se každý den a to zejména o sobě“. Postupem toho, jak Tobiášek roste se rozhodla, že chce jít i hlouběji do sebe a vyhledala psychoterapeuta. „Mateřství/rodičovství ve mně probouzí nějaké mé nastavení a hluboko zakořeněné věci z dětství, to co mi předali moji rodiče. Mám skvělí rodiče, ale ne vždy se mnou měli trpělivost, dostala ne jednou na zadek a samozřejmě je to to první, co mi vyskočí je na něj zvýšit hlas, když Tobiáš dělá věci, které se mi úplně nelíbí. Ale jelikož je to proti mému přesvědčení, rozhodla jsem se najít psychoterapeuta a vyřešit v sobě tyto neduhy a zjistit, proč se mi tyto vzorce stále objevují. Naučit se sebou lépe pracovat.“ Rodičovství je pro oba to nejkrásnější, ale zároveň nejtěžší, co je v životě potkalo. Přestože spolu nebyli dlouho a narodilo se jim dítě, je to obrovská zkouška, ale nic by neudělali jinak. Jsou velice sehraná dvojka, vzájemně si pomáhají. O výchově spolu velmi intenzivně diskutují. Jsou velmi otevření. Rozpor, který však v rodině vystává je ten, že Tereza by chtěla alespoň ještě jedno dítě, ale Martin nikoliv. Toto je u nich doma teď velmi

aktuální téma. Pro Terezu je velice důležité to, aby Tobiášek měl sourozence, tento názor však Martin nesdílí. V tomto příkladu rodiny je velice vidět to, že Martin už vzhledem k věku je pohodlný a velice se tu odráží věkový rozdíl mezi nimi partnery.

Rozhovor 2.

Sandra 42 a Jan 45 – syn Oliver 2roky

Sandra a Jan si dítě pořídili, až po 12letech vztahu. Chtěli si užívat, společenský život byl pro ně velmi důležitý. Iniciativa si pořídít dítě vzešla od Honzy, Sandra po dítěti nikdy netoužila. „Nikdy jsem necítila v sobě takový ten mateřský pud, když přišel Honza s tím, že si pořídíme druhé dítě. První odpověď byla, že určitě ne. Následně jsem o tom začala dost intenzivně přemýšlet a rozhodla se, že vlastně to není, zas tak špatný nápad“ tvrdí Sandra. Oliver se narodil, když bylo Sandře 40let. Na výchovu mají hodně podobný názor. Shodli se na tom, že mají spíše pevnější ruku ve výchově. Velmi pevně nastavené hranice. Oba dva pocházejí spíše autoritářské rodiny. „Maminka nešla pro ránu daleko“ říká Jan. Je přesvědčený, že díky tomu je takto pevně zakotvený a pracovitý. Sandra je zase ze čtyř sourozenců. „Mamka na nás byla sama a bylo nás hodně, takže přes zadek jsme dostávali pravidelně“ říká Sandra. S Oliverem si užívají každou vteřinu. Jezdí po výletech, užívají si dny venku. Druhé dítě neplánují, prý jedno dítě stačí. Samozřejmě nesmí opomínat věk, „kdybych věděl, jak náročný to je, nečekal bych do 43let a pořídil si dítě o 10let dříve. Je to určitě znát, ta energie už není, jaká bývala“ říká Jan.

Rozhovor 3.

Romana 35 a Libor 43 – Kryštof 10, Oliver 1,5roku

Romana a Libor se poprvé dali dohromady před 12 lety. Po roce si pořídili syna Kryštofa. Romana si velice dítě přála. V roce a půl věku Kryštofa to přestalo fungovat a rozešli se. Kryštofa měla v péči Romana a Libor si ho bral občas na víkend. Platil jí výživné. Kryštof vyrůstal s Romanou, s Romany maminkou a střídavě i s bráchou Romany. Romana malého hezky zvládala sama a sama tvrdí, že chlapa k životu nepotřebuje. Po 7 letech se dali s Liborem opět dohromady. Romana cítila, že by chtěla ještě jedno dítě. Tak se s Liborem domluvili a pořídili si ještě jednoho syna Olivera. Romana střídavě žije u Libora a u matky. Na výchovu je primárně sama. Libor jezdí kamionem a k dětem nemá úplně vztah jako otec. Dle mého je to velmi přísný otec. Rází pravidlo „děti musí poslouchat rodiče, ať se děje cokoli.“ Měla jsem možnost s rodinou chvíli pobýt a děti dle mého nemají úplně stabilní zázemí pro život. Libor a Romana jsou moc odlišní na to, aby spolu mohli fungovat. Každý si snaží vydobýt tu vedoucí roli. Kryštof ztrácí autoritu k oběma rodičům, uzavírá se do sebe a svůj veškerý čas tráví na telefonu nebo počítači. Výchovu má Romana spíše volnějšího charakteru, dle mého nemají úplně přesně stanovené hranice a děti si lítají, jak a kde chtějí. Vzhledem k jejímu věku a zkušenostem se mi to nezdá, jako úplně vhodný typ výchovy. Takovou výchovu bych spíše čekala u mladých rodičů, kde si lidé dítě pořídila bez rozmyslu nebo dítě přišlo nečekaně. Rozpor výchov, který tu nepochybně je. Liberální matka a autoritářský otec nedává dětem úplně stabilní zázemí pro rozvoj.

Rozhovor 4.

Michaela 35let, Radek 35let, Tereza 13let, Adéla 10let

Michaela a Radek spolu mají dvě dcery, žijí v domě za Prahou. Pár tvoří už od 20let. Když přišel čas na řešení rodiny, oba byli za jedno. Radek měl velice stabilní práci, vydělával dost peněz a oba si děti přáli. Když se narodila Tereza žili v bytě ve městě, časem koupili pozemek a když holkám bylo 8 a 5 přestěhovali se na vesnici. Michaela byla na holky od začátku sama, Radek velmi pracoval, aby zajistil rodinu. S výchovou jí občas pomáhala maminka, ale jelikož byli mladí i jejich rodiče chodili do práce, takže neměli úplně „hlídací babičky“.

„První roky byly velice náročné, Radek jezdil velmi pozdě z práce a já byla na holky a domácnost sama. Poté, co jsme se přestěhovali na vesnici, jsem začala znovu řídit a byla více samostatná, našla jsem si práci, která byla přizpůsobená dětem. Dělán 2-3dny v týdnu. Dnes už holky jezdí domu samy autobusem.“ říká Michaela. Co se týká výchovy mají demokratický styl. Holky dostanou občas na zadek, občas na ně zakřičím, ale snažím se, to nedělat. Radek je přísný otec. Je pro děvčata obrovskou autoritou. Dle mého je toho asi takový tradiční příklad dnešní rodiny. Otec chodí do práce a matka se stará o domácnost a děti. Výchovy vědomě neřeší, přebírají vzorce od svých rodičů.

Rozhovor 5.

Anna 25let, Matyáš 25let, Anička 3roky

Anna a Matyáš jsou mladý pár. Žijí na vesnici nedaleko Prahy. Jsou spolu od základní školy, pro dítě se rozhodli tedy asi po 7 letech vztahu. Baráček si postavili na parcele svých prarodičů. Po studium na střední škole asi dva roky pracovali a pořídili si miminko. Momentálně je Anna na rodičovské dovolené a Matyáš chodí do práce. Přes týden je Anna s malou sama, chodí na různé kroužky, plavání a víkendy tráví jako rodina společně. Anna také vede svůj aerobní oddíl, kdy má několik tréninků týdně a o víkendu s malými dětmi jezdí na závody. Jako velmi mladí rodiče na dnešní dobu se malé Aničke opravdu věnují a vědomě vychovávají. O výchově přemýšlí, pokud se přes den naskytne nějaká situace, večer spolu o věcech mluví, jak se k výchově postavit. „Anička je hodně živé dítě, ale to je to, co na ní máme rádi. Mezi dětmi je většinou vůdčí osobnosti, snažíme to s ní komunikovat. Pokud nastává nějaký problém o věcech s Andulou mluvíme. Nejsem pro fyzické tresty. Nemyslím si, že to dětem něco dává. Mám vystudovanou pedagogiku, dva roky jsem byla jako učitelka ve školce, takže mě moc situací v mateřství nepřekvapuje.“ říká Anna. Na to, jak mladí rodiče jsou, líbí se mi, že k výchově přistupují velice zodpovědně. Co se týká jejich vztahu, s rodičovstvím se všechno obrovsky změnilo. Tím, že spolu byli dlouho, jejich vztah držel na velmi pevném základě, měli naplněné veškeré potřeby, jako partneři a další krok byl dítě. „Je pro nás těžké si najít čas sami na sebe, jsme spíše jen rodiči, než partneři, ale věřím, že se tohle změní, prostě si to žádá situace a my s tím tak nakládáme“.

Část 2.

1. Metody výzkumu

Praktická část, neboli spíše tato část byla založena na kvantitativním výzkumu, který proběhl formou dotazníku u 60. respondentů. Dotazník sloužil k zjištění a zmapování názoru a postojů k výchově s ohledem na věk. Dotazník má 10. otázek. Výzkum proběhl v březnu a dubnu roku 2023.

2. Cíle výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje a názory lidí ve věku od 18 – 45 let, které se týkají výchovy, věku rodičů, vychovávání dětí a také to, jak můj výsledek ve výzkumu bude korespondovat se statistickými údaji v teoretické části.

Dílčí cíle –

1. **Myslíte si, že věk rodičů má vliv na výchovu?**
2. **Jak věk rodičů ovlivňuje komunikaci s dětmi?**
3. **Myslíte si, že věk rodičů se prolíná do rodinné dynamiky?**
4. **Jaké jsou klíčové rozdíly v postojích a v přístupu k výchově mezi mladšími a staršími rodiči?**
5. **Jaký faktor hraje největší roli v tom pořídit si děti?**
6. **Jaké další faktory jsou důležité v rozhodování si pořídit dítě?**
7. **Jaký je optimální věk pro pořízení si dítěte?**
8. **Má biologické stáří rodičů vliv na zdraví a vývoj dítěte?**
9. **Jaká vliv má věk rodičů na výchovu?**
10. **Jaký typ výchovy je dle vás nejvíce účinný?**

3. Hypotézy výzkumu

K cíli 1.

Myslím, že věk rodičů má určitě vliv na výchovu dítěte. Tudíž si myslím, že výsledek bude zcela stoprocentní ANO.

K cíli 2.

Věk ovlivňuje komunikace s dětmi v mnoha rovinách, ať už je to porozumění mladších rodičů dětem. Dle mého mladší rodič dokáže s dětmi mnohem lépe interagovat a hledá možnosti, jak s dětmi komunikovat.

K cíli 3.

Věk rodičů se rozhodně do rodinné dynamiky prolíná. Mladší rodiče, zejména tedy matky jsou s dětmi mnohem aktivnější. Tudíž děti jsou socializovány. Mladší matky ani nemají tak přehnaný strach o své potomky.

K cíli 4.

Klíčovým rozdílem je dle mého ten, že mladší rodič o výchově více přemýšlí. V mém okolí hodně mladých maminek zastává tzv. Vědomou výchovu. Starší rodiče spíše vychovávají své děti tak, jak to dělali jejich rodiče.

K cíli 5.

Nejdůležitější je asi stabilní vztah a finanční zajištění dané rodiny.

K cíli 6.

Určitě studium, kariéra.

K cíli 7.

Myslím, že se bude nejvíce objevovat odpovědi v rozmezí věku 25-30.let

K cíli 8.

Biologické stáří zejména matky má určitě vliv na vývoj a zdraví dítěte, ale samozřejmě i matky samotné. Těhotenství samo o sobě je velmi náročný proces pro tělo matky.

K cíli 9.

Životní zkušenost, vitálnost

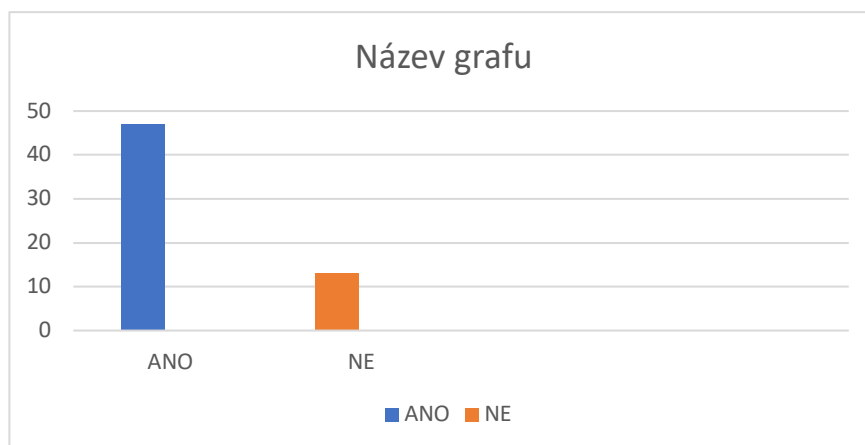
K cíli 10.

Dle mého vědomá výchova s jasnými hranicemi.

4. Vyhodnocení dotazníku

Otázka č.1

Myslíte si, že má věk rodičů vliv na výchovu?

Otázka č.2

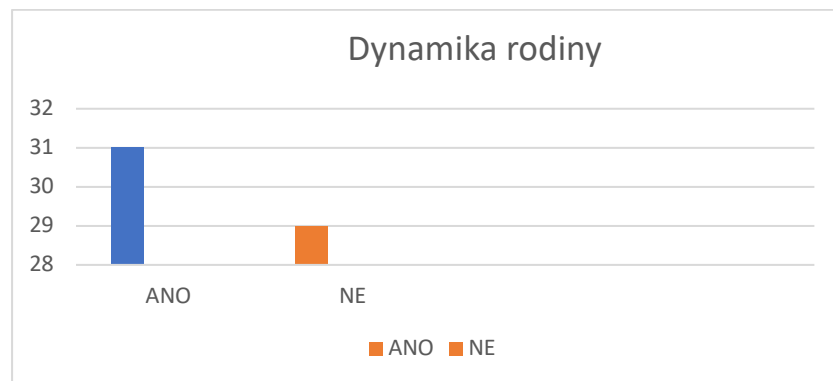
Jak věk rodičů ovlivňuje schopnost komunikovat s dětmi?

Tato otázka byla otevřená a přišlo několik typů odpovědí. Nejvíce však se opakovalo, že mladší rodiče mají více trpělivosti s dětmi, více síly, tudíž se to promítá i do komunikace.

U starších rodičů padaly argumenty takové, že starší rodiče mají více zkušeností a tím pádem lépe ovládají své emoce právě i při komunikaci.

Otázka č.3

Myslíte si, že věk rodičů se promítá do rodinné dynamiky?

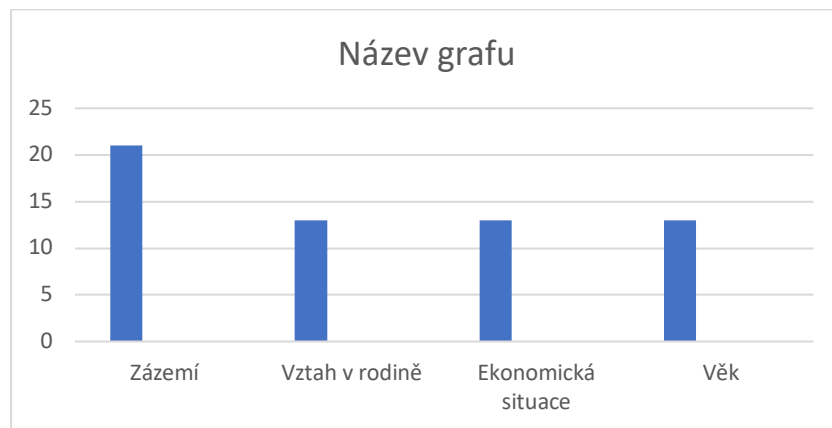
Otázka č.4

Jaké jsou klíčové rozdíly v postojích a v přístupu k výchově mezi mladšími a staršími rodiči?

Tato otázka byla sice otevřená, ale většina odpovědí se shodovala v tom, že starší rodiče jsou přísnější než mladší rodiče. Objevovalo se také, že mladší rodiče bývají více nerozvážní a mají méně obav nežli rodiče starší.

Otázka č.5

Jaký faktor hraje největší roli v tom pořídit si děti?

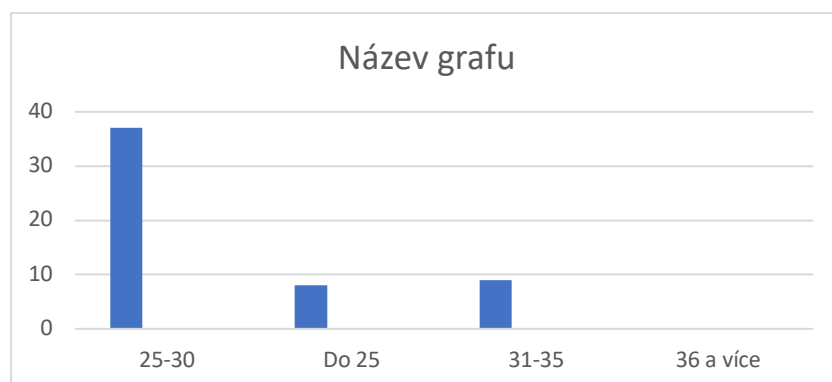
Otázka č.6

Jaké další faktory jsou důležité v rozhodování si pořídit dítě?

Nejčastější odpovědí byla touha, biologické hodiny a kariéra.

Otázka č.7

Jaký je optimální věk pro pořízení si dítěte?

Otázka č.8

Má biologické stáří rodičů vliv na zdraví a vývoj dítěte?

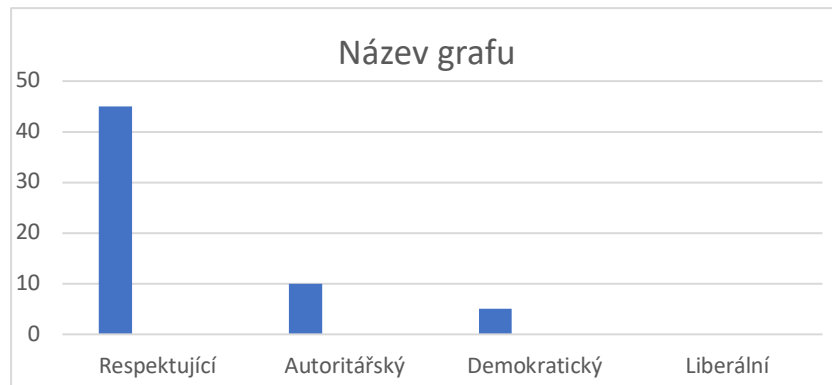
Otázka č.9

Jaká vliv má věk rodičů na výchovu?

Na tuto otázku přišlo snad nejvíce rozdílných odpovědí. Objevovalo se, že mladší rodiče se více o výchovu zajímají a vědomě přemýšlí o výchově. Starší rodiče spíše přebírají vzorce svých rodičů. Objevovalo se několikrát, že mladší rodiče mají na děti více sil. Ale objevilo se i pár odpovědí, kde respondenti odpovídali, že vliv věk na výchovu nemá, jako takový, ale spíše vitalita daných rodičů

Otázka č. 10

Jaký typ výchovy je dle vás nejvíce účinný?

5. Vyhodnocení cílů a závěry

Výzkumu se účastnilo 60 respondentů.

Otázka č.1

Moje hypotéza byla, že téměř ve sta procentech bude odpověď jednoznačně ANO. Výzkum však ukázal, že 1/3 dotazovaných si myslí, že věk rodičů nemá vliv na výchovu. Myslím, že je to možná proto, protože dnes se vědomě rodičovství odkládá z důvodu dlouhého studia a budování kariery.

Otázka č.2

Moje hypotéza u této otázky nebyla úplně jednoznačně správná. Můj předpoklad byl takový, že mladší rodiče dokáží s dětmi lépe komunikovat. Z výzkumu však vyšlo, že starší rodiče mohou mít více zkušeností a více trpělivost, která se následně promítá do komunikace s dětmi.

Otázka č.3

U této otázky jsem byla opět přesvědčená, že bude téměř jednohlasná odpověď, ale nebylo tomu tak. Výsledek byl téměř shodný. 31 respondentů odpovídalo pro ANO a 29 respondentů pro NE.

Otázka č.4

U této otázky byla má hypotéza taková, že mladší rodiče mají větší tendenci o výchově přemýšlet, starší rodiče přebírají výchovné metody od svých rodičů. Z výzkumu však vyplývá, že mladí rodiče mají volnější výchovu a jsou více nerozvážní, oproti starším rodičům, kteří jsou přísnější, ale i více obav o své potomky.

Otázka č.5

Má hypotéze se potvrdila, nejdůležitější pro plánování rodičovství je primárně zázemí rodiny, vztah, ale ekonomická situaci a věk.

Otázka č.7

Věk respondentů – hypotéza se opět tvrdila, že nejlepší věk pro početí je mezi 25-30lety věku.

Otázka č.8

Opět se má hypotéza potvrdila, myslela jsem si, že biologické stáří má velký vliv na plánování rodičovství.

Otázka 9.

Předpoklad, že vliv věku na rodičovství má se naplnil, ale odpovědi se u této otázky velice lišily. Potvrdila se mé teze o tom, že mladší rodiče více o výchově přemýšlí. Volí spíše vědomou výchovou, zahrnující prvky Montessorri. Ale objevilo se i několik odpovědí, že věk na výchovu nemá, spíše vitálnost rodičů.

Otázka č.10

Má hypotéza se naplnila, ovšem mě velice překvapilo, že poměrně dost respondentů odpovědělo autoritářkou výchovu.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se pokusila zjistit, jaký vliv má věk rodičů na výchovu dítěte. Na základě analýzy, relevantní literatury a zdrojů jsem zjistila, že různé věkové skupiny rodičů mohou mít odlišný přístup k výchově dítěte, přičemž tyto rozdíly se mohou projevit v několika oblastech, jako jsou například výchovné metody, vztah k dítěti nebo nastolení hranic a pravidel.

Výsledky mého vlastního výzkumu potvrdily některé z těchto předpokladů. Ukázalo se, že stáří rodičů, není tak důležité, jak se obvykle předpokládá. Hlavně charakteristiky výchovy, jako je podpora, vztah a postoj k výchově souvisí s tím, jak se dítěti daří. Mé výzkumy ukázaly, že věk určitě nějakou roli v plánování rodičovství má, ale závisí na několika dalších věcech.

Závěrem práce bych chtěla zdůraznit, že věk rodičů může mít určitý vliv na výchovu dítěte, ale důležité je, že to není jediný faktor, který výchovu ovlivňuje. Faktory, které ovlivňují výchovu jsou například socioekonomický status rodiny, kultura, vzdělání rodičů, atd. Z uvedených výzkumů by bylo ode mě velice troufalé vyvozovat závěry týkajících se postojů k výchově a rodičovství.

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*.

Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1, str. 129.

BRTNÍKOVÁ, Marta. *Svět muže, ženy a jejich dětí*. Praha: Horizont, 1991.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

ČÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996. Psychologie (ISV). ISBN 80-85866-15-3.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum).

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

GABURA, J., Teoria rodiny a proces práce s rodinou. 2012, s. 15,

GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada).

HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4675-3.

HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Knižnice psychologické literatury. ISBN 978-80-247-1168-3, str. 153. ISBN 9788089256952

KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd : učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání*. Ilustroval Vladimír RENCÍN. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-81-7.

KLÍMOVÁ, Jarmila a Michaela FIALOVÁ. *Proč (a jak) psychosomatika funguje?*. Praha: Progressive consulting, 2015. ISBN 978-80-260-8208-8.

KONEČNÁ, Hana. *Na cestě za dítětem: dvě malá křídla*. 2. vyd. Praha: Galén, c2009. ISBN 978-80-7262-591-8.

KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2006. ISBN 80-901873-7-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9, str. 139-141

MÁCHOVÁ, Jiřina. *Duševní hygiena rodinného života*. Praha: Avicenum, 1974, str. 159.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7, str. 14-15.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-325-3.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál, 1994. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9, str. 119.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-58-X.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7., str. 54.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2020. ISBN 978-80-7553-842-0.

NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2, str. 76

PREKOP, Jirina. *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Praha: Grada, 2001. Pro rodiče. ISBN 80-247-9063-7.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, c2007. ISBN 978-80-7255-163-7, str. 19.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

PŘÍLOHY

Vážení respondenti,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku, který slouží ke zmapování názorů a postojů k rodičovství, výchově a plánování rodičovství. U každé otázky, prosím, zvolte jednu odpověď. U otázek otevřených, prosím, o podrobnější odpovědi. Dotazník je čistě anonymní.

1. Myslíte si, že věk rodičů má vliv na výchovu?
 - a) ANO
 - b) NE
2. Jak věk rodičů ovlivňuje komunikaci s dětmi?
3. Myslíte si, že věk rodičů se prolíná do rodinné dynamiky?
 - a) ANO
 - b) NE
4. Jaké jsou klíčové rozdíly v postojích a v přístupu k výchově mezi mladšími a staršími rodiči?
5. Jaký faktor hraje největší roli v tom pořít si děti?
6. Jaké další faktory jsou důležité v rozhodování si pořít dítě?
 - a) Zázemí
 - b) Vztahy v rodině
 - c) Ekonomická situace
 - d) věk
7. Jaký je optimální věk pro pořít si dítěte?
 - a) 25-30
 - b) Do 25
 - c) 36 a více
 - d) 31-35
8. Má biologické stáří rodičů vliv na zdraví a vývoj dítěte?
 - a) ANO
 - b) NE

9. Jaká vliv má věk rodičů na výchovu?

10. Jaký typ výchovy je dle vás nejvíce účinný?

- a) Respektující výchova
- b) Autoritativní výchova
- c) Demokratická výchova
- d) Bezhraniční výchova